

Протасенко О.Ф.
Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця,
Харків, Україна
Мигаль Г.В.

Національний аерокосмічний університет
ім. М.Є. Жуковського «ХАІ», Харків, Україна

РОЛЬ ЕКОЛОГІЧНИХ ПОТРЕБ ПРАЦІВНИКА У СТВОРЕННІ БЕЗПЕЧНИХ УМОВ ПРАЦІ

На сьогодні розвиток будь-якого виробництва – це комплексний процес економічних і соціально-екологічних рішень, які відображають здатність системи стабільно забезпечувати економічне зростання з обов'язковим збереженням соціальної і екологічної рівноваги. Таким чином, правильне розв'язання проблем управління виробничо-економічними системами ґрунтується на сучасному соціально-екологічному підході, який включає не просто заходи соціального характеру і дії, спрямовані на збереження навколишнього середовища, а створює умови екологічної безпеки працівника на робочому місці, що є відображенням його сьогоднішніх індивідуальних потреб. У минулому ті часи, коли потреби працівника визначали в основному зарплатня і соціальне забезпечення. На сьогодні у нього є певні запити щодо екологічності робочого середовища, що проявляються у бажанні мати повну інформацію відносно екологічної якості обладнання і матеріалів, з якими він працює, прагненні допомагати своєю повсякденною діяльністю берегти навколишнє середовище тощо. Таким чином, критерій екологічності робочого середовища необхідно вводити у систему оцінювання безпеки виробництва з метою підвищення безпеки як безпосередньо виробництва, так і працівника. Отже, актуальним є аналіз і дослідження показників екологічності робочого середовища.

Дослідження й аналіз наявних визначень критерію екологічності робочого середовища показали, що на сьогодні його основні показники це:

- 1) екологічність матеріалів, з яких виготовлені елементи робочого місця;
- 2) способи створення і підтримки умов праці у приміщенні;
- 3) інтер'єр робочого приміщення;
- 4) особливості екстер'єру підприємства (наявність паркувальних зон і їх розташування та ін.)

Кожний з наведених показників відіграє суттєву роль у визначенні екологічності робочого середовища, а їхнє сукупне застосування дозволяє зробити його комплексне оцінювання. Проте у цьому переліку не вистачає такого показника, як екологічні потреби (або екологічні запити) працівника. Необхідність його введення у систему оцінювання екологічності обумовлена переходом виробництва на новий рівень функціонування, що передбачає застосування інноваційних стратегій розвитку, необхідними складовими яких є такі компоненти:

1) розвиток нових галузей економіки і технічне оновлення наявних підприємств, що пов'язано не лише із заміною старого обладнання сучасним, але й введенням таких критеріїв оцінювання безпеки його функціонування, як екологічність робочого середовища, що зараз є важливою умовою зниження негативного впливу на навколишнє середовище і людину;

2) пошук підходів до більш ефективного використання людського ресурсу, що передбачає, перш за все, перегляд суті питання індивідуальні потреби працівника, оскільки на сьогодні вони включають не лише соціальні і психологічні аспекти, а і його екологічні запити.

Треба зазначити, що у межах сучасних моделей сталого розвитку виробництва індивідуальні потреби працівників, перш за все, пов'язують з їхніми вимогами до збереження власного здоров'я, що має своє вираження у вигляді грошових витрат з боку підприємства на придбання засобів індивідуальної і колективної безпеки, оплату лікарняних листів, виплату компенсацій через травмування на виробництві тощо. На другому плані знаходяться витрати на створення і впровадження соціальних програм кар'єрного росту робітників, їх залучення до суспільного життя, реалізацію психологічних потреб у самореалізації та ін. А ось на екологічні потреби (запити) сучасного працівника майже не звертають уваги, хоча саме їх реалізація може зробити вагомий внесок у підвищення рівня безпеки виробництва, що обумовлено застосуванням екологічно чистих матеріалів для забезпечення робочого процесу, а це, у свою чергу, підвищить психологічний комфорт працівників через відчуття максимальної безпеки і знизить захворюваність завдяки мінімальному застосуванню матеріалів, які можуть справляти негативний вплив на стан їхнього здоров'я

Таким чином, перелік показників екологічності робочого середовища має включати такі показники:

- 1) екологічність матеріалів, з яких виготовлені елементи робочого місця;
- 2) способи створення і підтримки умов праці у приміщенні;
- 3) інтер'єр робочого приміщення;
- 4) особливості екстер'єру підприємства;
- 5) екологічні потреби (запити) працівника

Загалом оцінювання безпеки робочого середовища за показниками екологічності дозволить:

1) в екологічній сфері: максимально скоротити негативний вплив на здоров'я працівників екологічно несприятливих чинників робочого середовища шляхом застосування максимально безпечних матеріалів і, можливо, часткового перепланування організації діяльності підприємства;

2) у соціальній сфері: підвищити рівень психологічного комфорту працівників через реалізацію їхніх потреб і створення відчуття максимальної безпеки на робочому місці;

3) в економічній сфері: поліпшити фінансово-економічні показники діяльності підприємства завдяки зростанню продуктивності праці і мотивації працівників.